

# IR-RADDA TAŻ-ŻMIEN

*Ta' VINCENT UNGARO*

**L**-ISKRIVAN zagħżugh tan-Nutar Michael Thompson kien għadu kemm wasal lura mill-ikla ta' nofs in-nhar, sewwa sew biex jiftah il-bieb ta' l-uffiċċju lil waħda xwejha, milwija tnejn, li kienet tidher jew magħkusa hafna, jew beżżegħa żżejjed, biex ma kenitx tista' tidhol il-bieb minghajr ma jwizinha ftit hu. Il-ftit xagħar abjad qotna li kien jidher minn taħt il-kappell ċkejken u s-sfurija ta' wiċċha koilu mharbex mis-sikka taż-żmien, kienu tassew jaqtghu ma' dawk il-par għajnejn żoroq u safja li refgħet lejn iż-żagħżugh.

Is-sinjura x-xwejha, imwieżna fuq il-bastun tagħha ta' l-ebbanu, dahlet qajl qajl sa quddiem l-iskrivanija u b'lehen ċkejken qattlu li kienet tixtieq tkellem lin-nutar. Intasbet bil-qieghda fuq sigġu, u qagħdet tistenna.

"Dalwaqt nara jekk jistax jarak", beda ż-żagħżugh. "Min ngħidlu li int, jekk jogħġbok?"

"Eh?" Dehret li ma kenitx fehmitu. "Nixtieq ngħidlu jehodli ksieb xi haġa"

"Iva, fhimtek. Ngħidlu x'jismek?"

Caqilqet ftit rasha, u tbissmet. "Le, m'hix qieghda għandi. Qieghda fil-karrozza hemm barra. Hi daqsxejn tqila, jekk xi hadd jista' jnewwilhieli ftit..... Jekk jogħġbok, zagħżugh, tista' tohrog ftit int u twassalhieli..... Kaxxa sewda; daqsxejn tqila, tafx!"

L-iskrivan malajr reġa' lura quddiem ix-xwejha, bil-kaxxa s-sewda fuq l-iskrivanija; staqsieha isimha mill-ġdid. Sa fl-aħħar inexxielu jsir jaf li kien jisimha Mrs. Disney. Dahal għalhekk go l-uffiċċju ta' ġewwa u dlonk għarraf lin-nutar biż-żjara li kellu.

In-nutar Michael Thompson kien imdahhal fiż-żmien ġmieu, u kien dejjem bil-geddum imdendel jew bil-buli. Fuq kollox kien xi ftit ta' rasu wkoll. Fil-professjoni tiegħu xejn ma kien jidher li kien għal qalbu, għalkemm, bis-sewwa jew bid-dnewwa, il-hobża ta' kuljum kien idabbarha dejjem.

"Mrs. Disney tixtieq tarak, sinjur".

In-nutar ta' daqqa ta' għajn kerha lejn l-iskrivan li f'dak il-hin kien dahal itelliflu n-nagħsa helwa li kien imdorri jiehu wara l-ikla ta' nofs in-nhar. Wara ftit hareġ fl-uffiċċju ta' barra. Fih issa kienet tidher bidla tassew tal-għaġeb. Resaq lejha bil-qalbu

kollu u tarrfilha li kien iest biex jismaghha, u jghinha f'kull ma kienet tinhtieg.

“F'din il-kaxxa ghandi t-testment tiegħi u xi karti oħra wkoll”, bdiet bil-mod il-mod ix-xwejha.

“John”, sejjah malajr in-nutar. “Aghmel lil din is-sinjura l-irċevuta mehtiega..... Thalli xejn barra..... Hadtilha isimha u kunjomba sewwa?”

“Miriam”, wiegbet ix-xwejha, meta fl-aħħar semgħet il-mistoqsija. “Miriam Disney”.

Sakemm l-iskrivan dahhal il-kaxxetta fil-kamra ta' gewwa, u beda jlesti l-irċevuta, is-Sur Thompson waqa' f'sikta hosbiena. Max-xwejha ta' quddiemu ftit li xejn seta' jaqbad kien, ghax sew hu kif ukoll is-sinjura kienu neqsin mis-smigh sewwa. Għalhekk baqa' jahseb sieket..... Miriam..... Is-sur Thompson intebaħ li dak l-isem kellu rabta kbira ma' hajtu..... Kellha tifsira li ma tantx tista' tftiehem malajr għalih. Beda jiftakar, kif, meta kien għadu żagħżuġ, ma kien qatt jista' jisma' dak l-isem mingħajr ma jgarrab f'qalbu u f'ruħu tqanqila helwa. Xtaq kieku jerga' jhossha sewwa dik it-tqanqila; xtaq kieku jerga' jiftakar x'kien li jagħtih dik it-tifkira, iżda sab li ma kienx jista'..... Dahal fl-ufficċju ta' gewwa, ingħalaq waħdu, u baqa' jahseb..... jahseb!

\* \* \*

Michael Thompson kellu wiehed u għoxrin sena, student tal-Ligi fl-Università ta' Oxford. Kien fil-btala tas-sajf u waħħal f'rasu jghaddiha waħdu jiggerra mal-plajja ta' Brighton. Għa kien gerbu hmistax u għa kien beda jiddejjaq waħdu, għad li Michael ma tantx kien iħobb jingħaqad hafna mal-ħbieb. Iżda wara hmistax sajjem mill-ħsejjes u mill-bajja hielsa ta' l-Università kien beda jixtieq li mgar kellu lil student iehor miegħu.

Fil-ghodu kellu jmur il-Bank biex jgħbed xi flus. L-iskrivana tal-Bank refgħet rasha u dawret par għajnejn kbar u żoroq lejha, fil-waqt li qagħdet tistenna l-ordni tiegħu. F'dak il-ħin Michael bass xi haġa tqanqlu li qatt ma kien garrab bħalha qabel.

It-tfajla kienet twila u misluta, iżda mdaqqsas tajjeb. Għinħa kien ftit wieser u wiċċha tond, mimli lewn, u xagħarha isfar bħal sbul il-qamħ. Iżda l-aktar li laqtu kien l-iżrag qawwi ta' għajnejha..... — dawk l-għajnejn saħħruh!

Meta sab ruħu jħares ċass lejha fawra ċkejna telgħetlu

f'wiċċu. "Jekk jogħġbok tista' taghtini formola", innexxielu jlaqlaq wara ftit.

Tbissmitlu. Dak il-bin ġmiel is-sajf deher jittiegheb mad-dawrien ta' wiċċha, u fommha tharrek b'daħka siekta. "Bil-pjaċir kollu! Tiġbed jew tqiegħed, jekk jogħġbok?"

Wara li ha l-formola, mlieha u ġibed il-flus, sellmu lil xulxin, u raġa' hareġ barra għax-xemx. It-triq quddiemu dehret bħal mibdula. Kollox għalih ha dehra ta' ġmiel u seher, ta' dawl u hajja li fakkruh f'għajnejn dik it-tfajla li kien għadu kemm kellem.

Għat-tlieta ta' fil-għaxija Michael kien bil-wieqfa barra l-bieb tal-Bank, xewqan li jarga' jara lil dik li kienet serqitlu qalbu. Ma damx wisq jistenna, għax wara ftit raba hierga ma' habiba tagħha—tfajla, haseb Michael, li ma kien messha qatt dehret f'din id-dinja.

Michael, ftit misthi u bla sabar, baqa' miexi warajhom, iżomm f'it il bogħod minnhom biex ma tantx jagħti fil-ghajn. Sa fl-aħħar it-tnejn daħlu f'villa qadima u wara ftit għabu minn quddiem ghajnejh għal kollox.

Il-jiem tal-btala kienu għodhom waslu biex jintemmu. Michael kien għadu ma waqqafhiex biex jistqarrilha mħabbtu. Dik il-mingħul ta' habiba tagħha qatt ma kienet thallieha wehda. Michael kien isibha bi tqila jkellimha quddiem l-oħra.

L-aħħar Hadd tal-btala, meta kien ġa qata' qalbu għal kollox li jkellim lil dik it-tfajla li tant kienet saħħritu, Michael sab ruħu, għal habta ta' l-għaxra ta' fil-ghodu, fil-misrah ewlieni ta' quddiem il-Bank. Bħal f'leħha ta' berqa hass xi haġa tqanqlu. Lemah quddiem ghajnejh, hierga mill-knisja, lil dik li kien tant jixtieq jiltaqa' magħha u jkellimha... Kienet wehida! ...Sa fl-aħħar!

Ghajnejha sbieħ u żoroq iltaqghu ma' tiegħu. Minn fommha harġet tbissima helwa. "Il-ghodwa t-tajba", qalilha minn taht l-islien.

"Lilek ukoll".

"Sa fl-aħħar sibtek wahdek", beda jlaqlaq iż-żagħżuġ.

"Dik li tkun miegħek..."

"Dik Moira, l-akbar habiba li għandi... magħha biss noħroġ

kemm ili li ġejt hawn Brighton. Ma ntbahtx li kont tiġi hawn kuljum biex tiltaqa' miegħi.

Michael baqa' mistagħġeb. "Għandek il-pjaċir nimxi miegħek f'it... flok il-habiba tiegħek? Jien Michael, student tal-**liġi fl-Università ta' Oxford**".

"U jien Miriam; ma hemmx għalfejn ngħidlek aktar, hux hekk?"

"Miriam!... Isem tassew joghġobni..."

Imxew u tkellmu flimkien. Il-jum kien wieħed mill-isbah li jaf jagħti sajjf ingliż: Ix-xemx u l-ħdura kienu jarmu dwal mhux ta' dari. Imxew f'dinja ta' hġejjeg. Għal Michael deherlu li t-tfajla kienet qisha s-Sultana tal-Gmiel—kienet miexja qalb il-gmiel li hija stess kienet qiegħda xxerred madwarha. Hassu li kien jin-sab wahdu ma' Miriam f'dinja oħra ta' seher u sbuhija. Huma t-tnejn biss, u l-imħabba tiegħu lejha, kienu jgħixu f'din is-salt-na ġdida.

Triqthom kienet taġhti lejn medda sigar kbar, b'haxix aħdar bellusi taħt saqajhom, imbiegħda mill-aġha u l-hamba tan-nies tal-belt. Għaż-żagħżuġ dan kien il-ħin l-aktar mistenni u mix-tieg minnu. Kien il-ħin li miegħu kienu jintrabtu t-tamiet kollha ta' hajtu, tal-ġejjieni tiegħu.

"Għandi xi haġa xi ngħidlek", beda Michael mifxul.

"Jaqqaw?"

"U nħossni nibża' nistqarrhielek... għax, kif naqbad ngħid... jiena ma nemminx fil-hwejjeg li temmen int."

"Trid tghid li inti Protestant," ghenitu hi.

"Le. Jiena ma nemmen xejn. Ma nistax nemmen. U l-ak-bar għawġ huwa..." Izda leħnu tbaxxa u qalbu bdiet tħabbat mgħaġġel. Wiċċu kibes fuġġieġa nar.

It-tfajla minnufih rassitlu idu, u wara li mellsithielu b'taġħha "Naf", qaltlu, b'lehen ta' hasra, daqs li kieku kienet qiegħda tkellem tifel żgħir.

"Qiegħda tara." issokta, fil-waqt li żamm lura d-dmugħ li ried jaqbiżlu barra minn għajnejh. "U jien nħobbok daqshekk... miġnun warajk bl-imħabba."

Sa fl-aħħar kien qal dak li kien ilu hafna biex jistqarrilha, u issa kellha twiegħbu hi. Is-sikta kienet ta' niket kbir għalih.

"Mhux li kont temmen bħali," ħarrket kemmxejn xofftejha,

Hares 'il fuq u kellimha b'ghajnejh: "X'ghidt?"

"Xtaqtek li kont Kattoliku bhali, Michael."

"Ma tistax..."

"Le, ma nistax niżżewweg ghajr Kattoliku bhali... Mhux għax ma nhobbokx hafna," wegħbitu.

L-ebda Anġlu tas-sema ma sata' f'dak il-hin jagħtih ferh akbar. Dar lejha, dawwar idu l-wahda ma' qaddha, u ġibidha lejha bil-hlewwa. Fil-waqt li ressaq xofftejh biex jagħtiha bewsa, hija dawret wiċċha lura. Għajnejhom iltaqgħu. "Ma nistax inbusek?"

Ċaqilqet rasha, iżda għajnejha kienu ġwejda. "Le, Michael. Jien ma nhalli lil ebda żagħżuġħ ibusni, jekk inkun naf li ma nistax niżżewgħu."

Mingħajr kliem hall ir-rabta li kienet tghaqqdu magħha, u iniehed.

"Mhux għax ma nhobbokx hafna," tennietlu malajr, imbażgħa li setgħet wegġgħethu qalbu. "Iżda għandi wegħda. Ma nistax niksirha, Michael."

Iż-żagħżuġħ mellsilha jdejha. "Kollox sew. M'iniex niddejjaq għax ma nistax inbusek. Nagħmel kulma tghidli... iżda l-għawg l-iehor... Nixtieq niżżewgħek; is-Sema biss jaf kemm nixtieq niżżewgħek, Miriam."

"U jiena wkoll nixtieq, Michael! Ma tagħmilx biltek kollha u ssir Kattoliku? Jekk nagħtik din it-talba twiġhedni li tghidha kuljum bil-qalb? Alla jaf ibdillek fehemtek, u kollox jissewwa."

"M'intix tifhimni, Miriam. Jien ma instax niflob. Kien ikun qerq għalija. Ma nemminx li hemm lil min titlob."

"Hekk tassew sejjer imqarraq," waqqfitu Miriam, b'čanfira helwa.

"Tsmagħni, Miriam. Ma tistax tifhem x'inhoss jien dwar dawn il-hwejjeġ. Jiena ma nistax immur kontra l-fehmiet sodi tiegħi."

"Jekk dawn ma jkunux hżiena!" qaltu b'lehen sod. Dell ta' qtigh il-qalb sewwed gbin iż-żagħżuġħ. "Ma jimportax, Michael. Sakemm nistgħu, nibqgħu talanqas henjin."

Nofs in-nhar kien ilu li daqq aktar minn għoxrin minuta. "Nibqgħu hekk għalissa," issabbar Michael. Miriam haditlu b'idu. sammret għajnejha fi ħbub għajnejh u għal ftit tbissmitlu.

Imbagħad inbbiet qalb is-siġar għoljin li kienu jkennu l-villa l-qadima.

Fil-ghaxija, ftit qabel inżul ix-xemx, Michael u Miriam deliru id f'id jittbiegħdu minn quddiem il-bieb tal-villa l-qadima. Michael kien jaf li dik kienet l-aħħar lejla li sata' jkun magħha. "Tiktibli, Miriam, hux tassew?"

"Iva, mela le," tbissmitlu ftit innikkta, u għal ftit waqfet thares f'għajnejh. Imbagħad issoktat, "Tkolli ngħidlek, Michael. Xtaqt kieku nahbi minnek, iżda ma nistax. Minn għada sless sejjera lura l-Irlanda... Din hi l-ordni li rċevejt il-bierah fil-ghaxija."

Għal Michael, magħluq waħdu fl-Università ta' Oxford, l-Irlanda dehret 'il bogħod hafna. Il-kliem naqaslu.

"Izda abna nerggħu niltaqgħu, hux bekk? Tgħidha dejjem bil-qalb dik it-talba li tajtek dalgħodu?... Tara kif kollox jintemm b'wieċ il-ġid."

Xtaq li kieku jibki. "Mur, ma nistax inżommok!" Izda t-tbissima kienet għadha ma għebitx għal kollox minn fuq fomm. "Jiena nagħmel mill-aħjar, Miriam."

Id-dlam tal-lejl kien għa' beđa jleffel kollox taħt mantru. Is-siġar kbar tal-bogħod saru haġa waħda—dalma sfiqa li taqtagħha b'sikkina—u dawk tal-qrib hađu xeħta ta' golfijiet imsammra ma' l-art jheddu li jibilgħu lil kull min jgħaddi minn qribhom.

Miriam ma setgħetx tibqa' barra hafna. Il-habiba tagħha Moira kienet qiegħda d-dar fejn kellha 'l ommha marida. Meta washu quddiem il-bieb tal-villa, Miriam daret fuq Michael, li dak il-hin kien qiegħed jagħsilha idha b'herqa akbar minn qabel. "Michael, jekk għadek trid, tista' tbusni". U għal hin wieħed halliet xofftejha jingħaqdu ma' tiegħu.

"Miriam", qal f'telfa ta' mhabba, "thobbni, hux tassew? Miriam, ibqa' hobbni... Il-lejl it-tajjed."

"Il-lejl it-tajjed, qalbi." U għabet fid-dalma li keffnitha, fid-dalma li taħt difrejha kienet qiegħda taħfen id-dinja li fha Michael u Miriam kienu jgħixu.

\*

\*

\*

Magħluq waħdu fis-Sanctum Sanctorum tiegħu, in-Nutar Michael Thompson, għamel hiltu kollha biex jarġa' jsib sewwa

x'kien dak li tant kien iqanqlu meta jisma' dak l-isem tas-sinjura x-xweġha li kienet qiegħda listenna fil-kamra ta' barra. Hsibijiet oħra bdew għaddejnin minn mohħu. Lil martu Hanzel kien hal-lieha b'uġiġh ta' ras kbir fil-ghodu. Xtaq li ma kienx qawwi hafna, għax Hazel kienet tintilef wisq meta tkun muġugħa, jew bil-buli. Kienet taqbad tluwu talli ma kienx issokta l-kors għal avukat. Kienet xtaqet tibgħat lil binhom il-kbir fl-Università ta' Oxford biex ikompli fejn halla missieru; kienet tixtieq hafna hwejjeġ oħra. Lill-qaddejja kienet tnaffarhom bil-ghajjat u bit-tgergir. Dawn la kellhom ħila u lanqas heġġa jagħmlu xejn tajjeb. Tabilhaqq li xejn ma kienu jaqblu fil-fehmiet tagħhom; iżda Michael kien jitboq fomm, bħallikieku qatt ma kien ġara xejn.

L-iskrivan qatagħlu hesrem din is-sensiela ta' hsebijiet :

"Jekk jagħġbok, Mr. Thompson, l-irċevuta lesta. Jonqos il-firma tiegħek."

In-Nutar harbex malajr il-firma tiegħu, qam u raġa' hareġ fil-kamra ta' barra. "Hawn hi l-irċevuta, Mrs. Disney."

"Niżżikhajr," qaltu. X'hin haditha f'idha. Qratha bil-mod, imbagħad twieżnet fuq il-bastun ta' l-ebanu li kien hdeġha, u qamet bil-qajla. "Nittama li tal-karrozza għadu jistennieni barra'.

Is'-Sur Thompson wassalha sal-bieb ta' barra, newlilha driegħu l-lemin biex isserrah fuqu, u hareġ magħha sa hdejn il-karrozza li kienet ġa miffuħa għaliha.

Wara li dahlet fil-karrozza, intefgħet f'tit 'il quddiem biex tiżżihajr lin-nutar. Dan tbaxxa daqsxejn biex johdilha b'idha, u waqt li haress f'tit 'il fuq għajnejh itaqgħu ma tagħha—żoroq, safja u kbar bħal żewġ kwiekeb f'sema sabih tas-sajf.

"Tassew qalbek hanina," qaltu bil-mod b'lehen ċkejken hlejju. "Ma għadnix zagħżugħa bħal ma kont, Michael."

Il-karrozza tbiegħdet qabel ma kellu l-hin jistagħġeb. Għal f'tit tal-hin iehor baqa' wieqaf hemm barra, mitluf qisu f'holma. Imbagħad bil-qajla raġa' dahal fl-uffiċċju tiegħu. "Issa naf l-ghaliex", beda jaħseb is-Sur Thompson. "Tassew haġa tal-ghaġeb din!"